

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 27 (1126) 4 ЛПЕНЯ 2013 г.

Фестываль сярэднявечнай культуры ў Міры

У замкавым комплексе Мір прайшоў фестываль сярэднявечнай культуры "Спадчына стагоддзяў".

Сёлага фестываль праводзіўся ў трэці раз, удзел у ім узялі больш за 20 клубаў ваенна-гістарычнай рэканструкцыі з Беларусі, Расіі, Украіны, Ізраіля і краінаў Балты.

Як сцвярджаюць удзельнікі фестывалю з Адэсы, рэканструкцыя для іх не проста хобі, а стыль жыцця:

- Мы займаемся рэканструкцыяй Англіі 14-15 стагоддзя, графства Дэваншыр графа Х'ю дэ Картанэ.

- Шмат для каго клуб, як сям'я. Людзі, якіх ты ведаеш дзясяткі гадоў, з якімі ты з вялікім задавальненнем маеш зносіны.

- Я з Кёнігсберга - Калінінграда. Гэта для нас хобі, нам вельмі падабаецца аднаўляць гістарычную рэальнасць. Я люблю знаходзіцца ў гэтай атмасферы, у такой трохі псеўдасярэднявечнай канешне, зразумела, што ўсё ўмоўна. Люблю быць разам з сябрамі, якія таксама гэтым цікавяцца, а

таксама атрымоўваць пазітыўныя эмоцыі і задавальненне ад гэтага.

Арганізатары фестывалю "Спадчына вякоў" моладзеве грамадскае аб'яднанне "Жывая гісторыя" спадзяюцца, што фестываль будзе працягваць сваю гісторыю. Тым больш, што зацікаўленых рэканструкцыяй сярэднявечнага становіцца ўсё больш.

Пад сценамі самага вялікага замка Беларусі быў створаны сапраўдны сярэдня-

вечны горад з усімі належнымі аtryбутамі.

Гледачы маглі пабачыць парныя баі і масавыя бугурты, спаборніцтвы ў стралябе з лукаў і сапраўдны сярэднявечны кірмаш. Удзельнікі фестывалю падкрэсліваюць - сярэднявечча стала ладам іх жыцця.

Завяршылі фестываль конныя турніры, бугурты, выступы сярэднявечных гуртоў і шмат чаго цікавага.

Радзiе Рацяя.

420 гадоў з дня нараджэння Альбрэхта Станіслава Радзівіла

РАДЗІВІЛ Альбрэхт Станіслаў (мянушка Абаронца Правы; 1.7. 1593, г. Алыка Вальнскага ваяв.-12. 11.1656), дзяржаўны дзеяч Рэчы Паспалітай, пісьменнік, гісторык. Сын С. Радзівіла. У 1598-1605 вучыўся ў Віленскай акадэміі, пасля ў Вюрцбургу, з 1609 у Лёвене, да 1616 вандраваў па Нідэрландах, Францыі, Італіі, Швейцарыі. Пасол на соймы 1613 і 1619, дзе прызначаны падканцлерам ВКЛ. З канцлерам Л. Сапегам заключыў пагадненне, што адзін з іх абавязкова будзе знаходзіцца пры каралі Жыгімонце III для пільнавання інтарэсаў ВКЛ. На сойме 1623 прызначаны канцлерам ВКЛ. У знешняй палітыцы падтрымліваў планы Жыгімонта III авалодаць шведскім тронам. Каб зменшыць пагрозу з боку Турцыі і крымскіх татараў, выступаў за саюз з трансільванскім кн. Бетленам Габарам і аўстрыйскімі Габсбургамі. У 1632 падтрымаў абранне на трон Рэчы Паспалітай Уладзіслава IV, але як шчыры католік выступаў супраць легалізацыі пры гэтым праваў

пратэстантаў і праслаўных. У 1646 выступіў супраць планаў караля распачаць вайну з Турцыяй. У 1648 падтрымаў абранне трона Яна II Казіміра. Адной з прычын казацкага паўстання на Украіне лічыў "сілу нашых злых учынкаў і ўціск бедных", выступаў за рашучую барацьбу з Б. Хмяльніцкім. У час вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654-67 і Паўночнай вайны 1655-60 выехаў у Прусію. У 1656 прымаў удзел у перагаворах з Даніяй і Галандыяй у Гданьску, дзе і памёр (бяздзетным). Пры правядзенні ўнутранай і знешняй палітыкі рашуча адстойваў інтарэсы роду Радзівілаў, у т.л. кальвінісцкай галіны, дэманстрацыйна бараніў асобныя інтарэсы ВКЛ у Рэчы Паспалітай. Меў вял. зямельныя ўладанні на Вальні (Алыка інш.), Беларусі - Нягневічы, Налібокі, маёнты ў Літве і Польшчы. Трымаў шматлікі дзярж. ўладанні, у т.л. Барысаўскае (з 1629), Пінскае (з 1631), Гэраненскае (з 1644) староствы, быў адміністратарам Кобрынскай і Шавельскай эканомій.

Заснаваў у Пінску езуіцкі калегіум. Аўтар і перакладчык каталіцкіх рэлігійных твораў. На лацінскай мове напісаў "Кароткі выклад падзей у Польскім каралеўстве ў час панавання Жыгімонта III, Уладзіслава IV і Яна Казіміра" (часткова апублікаваны ў польскім перакладзе Э. Катлубаем у 1848) і падрабязны "Дзёнік" за 1632-56 гг. - каштоўную крыніцу па ўнутранай знешняй палітыцы Р.П. (упершыню апублікаваны ў польскім перакладзе ў 1839).

Валерый Пазднякоў.

225 гадоў з дня нараджэння Дамініка Манюшкі

МАНЮШКА Дамінік (6.7.1788-26.9.1848). Асветнік. Нарадзіўся на Меншчыне ў сям'і вайсковага судзі Вялікага Княства Літоўскага. Двюродны брат кампазітара С. Манюшкі. Пасля заканчэння Віленскага ўніверсітэта атрымаў вучоную ступень доктара права. Прымаў удзел у вайне 1812. З 1816 асеў на спадчынным маёнтку Радкаўшчына ў Ігуменскім пав. Займаў пасаду ігуменскага падкаморага. Прымаў да масонскага руху: быў членам ложы "Паўночная па-

ходня". Усё сваё жыццё Манюшка прысвяціў паляпшэнню становішча сялян. Уласны маёнтак і зямельныя ўгоддзі ён аддаў у карыстанне сваім сялянам, пакінуўшы сабе толькі невялікі ўчастак. Кожны селянін атрымаў асобную сядзібу з ворнай зямлёй, лугам і дзялянкай лесу. Манюшка заснаваў у павеце вучэльню, якая складалася з двух аддзяленняў - падрыхтоўчага і вышэйшай школы. У іх выкладалі закон Божы, славянскую, рускую і польскую мовы, арыфметыку, даваліся паняцці па тэхналогіі земляробства, па саадаводстве, агранаміі, лесаводстве, пчалаводстве, пачатковыя звесткі з медыцыны, анатоміі і ветэрынарыі. Апрача таго, выкладалася каліграфія, чарчэнне, ручная праца і розныя рамёствы. У вышэйшых класах найбольш здольным выхаванцам дадавалася выкладацца географія, гісторыя і каморніцтва. У 1824 у Радкаўшчыне быў заснаваны канвікт (асобы пансіянат) для

ўтрымання і выхавання сялянскіх дзяўчынак. Былі абсталяваны аптэка і лабараторыя, а для практычных заняткаў існавалі сады батанічны, пладоўя і агароднінны. Навучанне вялося на працягу 2 гадоў у асенне-зімовы перыяд, а ўлетку выхаванкі праходзілі практыку ў садах вучэльні або на прысядзібных участках сваіх бацькоў. Выдаткі на ўтрыманне вучылішча і канвікта М. рабіў за кошт арэнднай платы, якую ён атрымліваў ад сялян за зямлю, а таксама са сваіх асабістых сродкаў. Не маючы дадатковых даходаў, ён вымушаны быў заклаці маёнтак. Вучэльня было закрыта ў 1838, жаночы пансіянат праіснаваў да 1853 дзякуючы матэрыяльнай дапамозе брата Ігната. У канцы жыцця М. пераехаў у Менск, дзе і памёр. На яго магіле ў прадмесці Камароўкі ўдзячныя выхаванцы паставілі помнік з надпісам: "Ад верных сялян і падданных".

Спадчына.

ISSN 2073-7033

"Белавежа" святкуе 55 гадоў свайго існавання

Урачыстыя прамовы і віншаванні гучалі ў час адзначэння 55-годдзя літаратурнага аб'яднання "Белавежа". На святкаванні сабраліся яго чальцы: Ян Чыквін, Галіна Тварановіч, Аляксандр Барскі, Міра Лукша, Віктар Швед, Міхась Андрасюк, Васіль Петручук, Юры Баена ды іншыя. Прыехалі таксама запрошаныя госці з Беларусі, Польшчы і Вялікабрытаніі, прысутнічаў Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Аляксандр Берабена.

Літаратурнае аб'яднанне "Белавежа" паўстала ў 1958 годзе.

Як кажа старшыня аб'яднання Ян Чыквін:

- Назва "Белавежа" з'явілася ў 1960 годзе, двума гадамі пазней за ўзнікненне аб'яднання. Я помню гэты час, нашу сустрэчу, калі мы разважалі над назваю. Хіба гэта была прапанова Алясея Барскага. І назва была прынята. Яна падалася ўсім, бо недзе гэта была і пашана да Валкавыцкага, які з'яўляецца белавежцам у прамым сэнсе, па нараджэнні. "Белавежа" - гэта і назва пушчы, гэта і Белая вежа. Ёсць і гарызантальныя сэнсы нейкія, і вертыкальныя. Адным словам, счопліваецца ў гэтай метафары "Белавежа" нешта вельмі рэальнае, канкрэтнае, нашае і нешта метафізічнае. І ў "Белавежы" ёсць паняцце прырода, лес, магутнасць, непрамінальнасць і ёсць шмат кіслароду. Усе разам гэта існуе ў патэнцыі самой назвы "Белавежа".

Ля вытокаў аб'яднання стаялі, між іншымі, згаданы ўжо, Георгі Валкавыцкі ды Сакрат Яновіч, якіх сёлета не стала. Удзельнікі мерапрыемства ўшанавалі іх памяць хвілінай маўчання. Урачыстая імпрэза адбылася ў Беластоцкім універсітэце 29 чэрвеня.

Як казала літаратарка і журналістка Міра Лукша, з "Белавежай" звязанае ўсё яе

жыццё:

- Я ў рады "Белавежы" была запрошана як 15-гадовае дзіця па-сле дэбюту на літаратурнай старонцы вершам. І ўсё жыццё гэтыя аўтары, людзі, якія выхавалі мяне, былі маімі аўтарытэтамі, былі для мяне вельмі важныя. Гэта практычна ўсё мае жыццё, бо я - аднагодка "Белавежы".

Галоўны рэдактар тыднёвіка беларусаў у Польшчы "Ніва" Яўген Вапа прыгадаў прысутным пра агульнабеларускую палітычныя і моўныя праблемы:

- Калі гаварыць пра ролю і значэнне беларускіх пісьменнікаў, пра ролю "Белавежы" сёння, у агульнабеларускую прастору, то сапраўды самым важным фактарам, які вызначае лёс пісьменніка, творца культуры, ёсць свабода. А свабода для чалавека - гэта ёсць вялікая адказнасць. Гэтая ад-

тоўнай, за якую не можа быць рэпрэсіяў.

У турме знаходзіцца знакаміты літаратурны крытык, эсэіст, былы дырэктар музея імя Максіма Багдановіча Аляксандр Вялікі. Непадальку Пружанамі знаходзіцца ў зняволенні Павел Севярынец - знакаміты эсэіст. Побач у Гародні знаходзіцца Зміцер Дашкевіч, адзіным "няшчасцем" якога ёсць тое, што ён любіць Беларусь і за гэта знаходзіцца ў турме. У зняволенні ёсць чалавек, які не паддаецца ніякім ударам і адначасна піша - Ігар Аліневіч, дзённікі якога проста фантастычныя. Гэта ёсць гонар нацыі, для іх трэба аказваць шагунак і з імі трэба салідарызавацца, за іх трэба заступацца. Гэта наш маральны абавязак.

Такая нагода святкаванняў ёсць добрым таксама момантам, каб гэта ўсё прыгадаць. Маём моўную русіфікацыю, а ў нас тут - паланізацыю, і гэта ўсё ўзаемазалежнае. Калі будзе беларусізацыя ў Беларусі, то і ў нас працэсы будуць

казнасць таксама азначае ягонае змаганне, бо свабода не азначае, што ты нічога не робіш, свабода - гэта твая актыўная пазіцыя, гэта твая адказнасць за незалежнасць, за мову, за штодзённае жыццё тваіх блізкіх, родных, нацыі. Таму вельмі важным ёсць тое, каб мы, як творцы беларускія ў Польшчы, прыналежаць да беларускай культуры ў цэласці, і да польскай, былі салідарнымі з тымі сябрамі, пісьменнікамі, літаратурнымі крытыкамі, увогуле з людзьмі ў Беларусі, якія з прычыны таго, што маюць свой погляд, маюць сваю свабодную думку, зведваюць рэпрэсіі. Так не можа быць: свабода ёсць адзінкай так каш-

зусім інакш ісці.

Месяц чэрвень увогуле ёсць вельмі важным для беларускай літаратуры. Вось, 28 чэрвеня маем трагічную гадзіну смерці Янкі Купалы. У чэрвені, 10 гадоў таму, адышоў Васіль Быкаў. Ягонае доўгае дарога дадому была дарогай чалавека, якога прымуслілі да эміграцыі, які вярнуўся толькі дзеля таго, каб скласці сваё цела ў роднай зямлі. Развітанне з Васілём Быкавым было самай большай дэманстрацыяй, якую можна было пабачыць апошнімі гадамі.

І пра гэта мы павінны памятаць. Калі хочам называцца людзьмі, якія ствараюць беларускую літаратуру, культуру, то на нас спачывае таксама абавязак і памяці, і таксама асабістага, незалежнага падыходу. Патрабуецца гэта ад кожнага стваральніка, не толькі беларускага. Любы стваральнік культуры, любы чалавек, які займае нейкую пазіцыю, мусяць быць незалежным у сваіх поглядах. І літаратура толькі тады ёсць моцная, калі будзе займаць менавіта такія пазіцыі.

55 гадоў "Белавежы" паказваюць, што яе існаванне апраўдала сама гісторыя.

Паводле Радз'я Рацяня.

Камунікат.org у Полацку

Мае сябры і я любім наведваць наш Полацкі Цэнтр рамёстваў і нацыянальных культур. Мерапрыемствы тут цікавыя і пазнавальныя, заўсёды можна пачуць добрую беларускую мову, папрысутнічаць на прэзентацыях кніг беларускіх пісьменнікаў, беларускамоўных мерапрыемствах на самыя розныя тэмы. 25 чэрвеня Цэнтр запрасіў нас на прэзентацыю Беларускай Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org. Гэтая электронная бібліятэка створана і развіваецца беларусамі, якія жывуць у Польшчы, і з'яўляецца праектам Беларускага гістарычнага таварыства ў Беластоку. Да нас завіталі праграмны дырэктар радыё "Рацяня", стваральнік і каардынатар Беларускай Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org Яраслаў Іванюк і беларуская журналістка з Польшчы, стваральніца беларускай біблі-

ятэкі пры музеі беларускай культуры ў Гайнаўцы Наталля Герасімук. Яны пазнаёмілі прысутных з гісторыяй стварэння Інтэрнэт-бібліятэкі Камунікат.org, распавялі аб тым, якія кнігі і перыядычныя вы-

данні маюцца ў бібліятэцы. Камунікат.org сёння - гэта больш за 12 тыс. публікацый, якія маюць дачыненне да Беларусі. Бібліятэка пастаянна павялічвае свае фонды новымі кнігамі, радыёперадачамі, аўдыёкнігамі, газетамі. У беларускім інтэрнэце гэты сайт у топе папулярных, ён займае пятае месца ў спісе з 50 сайтаў. Прыемна было даведацца, што некаторыя полацкія пісьменнікі маюць старонкі на Камунікат.org. З цікавасцю мы паглядзелі кароткі фільм фатографа Андрэя Лянкевіча пра беларусаў у Польшчы. Акрамя таго, вельмі цікавай была прэзентацыя кнігі Алясея Краўцэвіча "Гісторыя Вялікага Княства Літоўскага", зробленая самім аўтарам. Цудоўным завяршэннем вечарыны было выступленне барда Алясея Камоцкага, які выканаў некалькі сваіх песень.

Ніна Бялова.

На здымках: госці ў Полацку; спявае Аляксандр Камоцкі.

У Магілёве фестываль духоўнай музыкі завяршыўся гімнам "Магутны Божа"

28 чэрвеня ў Магілёве завяршыўся міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа". На заключным гала-канцэрце прагучаў гімн паэткай Наталлі Арсенневай і кампазітарам Міколы Равенскага "Магутны Божа". Гэты твор даў назву фестывалю. Яго выконвалі хор і аркестр пад кіраваннем расейскага дырыжора, прафесара Станіслава Калініна.

Багата тых, хто прыйшоў на канцэрт, слухалі гімн стоячы. Стоячы яго слухалі і госці фестывалю. На канцэрце прысутнічалі часовы павераны ў справах ЗША ў Беларусі Ітан Голдрыч, каталіцкі арцыбіскуп мітрапаліт менска-магілёўскі Тадэвуш Кандрусевіч, галоўны пастар евангеліска-лютэранскай царквы Іван Масюра ды епіскап магілёўска-мсціслаўскі ўладыка Сафроній.

Гала-канцэрт фестывалю вёўся па расейску. На расейскай мове выступалі і старшыня гарвыканкаму ўладзімір Цумараў. Па-беларуску казалі намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік ды прадстаўнік апарата ўпаўнаважанага па

справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Уладзімір Ламека.

Сёлета фестывалю "Магутны Божа" дваццаць гадоў. У ім удзельнічалі музыкі і музычныя калектывы з пятнаццаці краінаў свету. Традыцыйна ў кафедральным касцёле ў Небаўзязя найсвяцейшай панны Марыі праводзіўся конкурс хароў. Сёлета журы пад старшынствам Станіслава Калініна вырашала не прысуджаць гран-пры. Ганаровымі дыпламамі ўзнагародзілі музычныя калектывы з Беларусі, Нямеччыны ды Расіі.

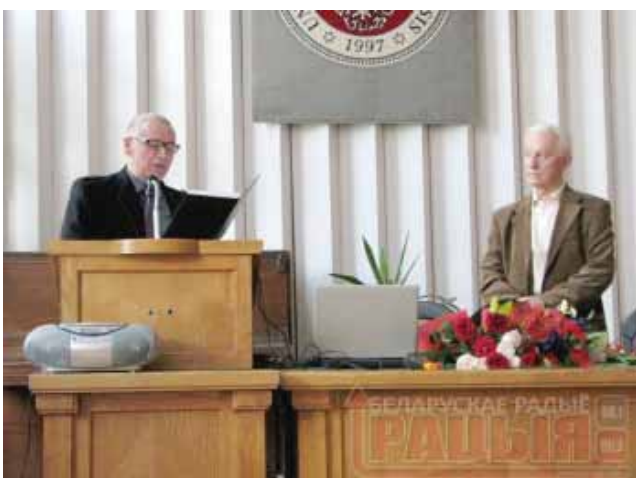
Акрамя конкурсу хароў штовечар цягам пяці фестывальных дзён на пляцоўцы перад кінатэатрам "Радзіма" адбыліся канцэрты хрысці-

янскай музыкі, а таксама іншыя мерапрыемствы. Рэклама фестывалю і ягонае суправаджэнне было расейскамоўным.

Сёлета не было, як раней, урачыстых адкрыцця і закрыцця фестывалю. На іх традыцыйна выконвалі гімн "Магутны Божа". На першым канцэрце сёлета фестывалю "Магутны Божа" не гучаў. Наступны фестываль адбудзецца праз год - у 2015-м.

Упершыню фестываль прайшоў у чэрвені 1993 года. Ініцыятарам яго правядзення выступіла рыма-каталіцкая парафія ў Небаўзязя найсвяцейшай панны Марыі і тагачасны магілёўскі ксёндз Уладзіслаў Блін.

Радз'я Свабода.

Фестываль AD.NAK! - у рэчышчы сусветных трэндаў

Чацвёрты Фестываль беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі AD.NAK! падвёў вынікі развіцця беларускамоўнага рэкламнага рынку і вызначыў лепшых. Цырымонія ўзнагароджання аўтараў найлепшых работ, пададзеных сёлета на фестываль AD.NAK!, адбылася 27 чэрвеня ў Менску ў Міжнародным адукацыйным цэнтры імя Ёханэса Рау (IBV).

Урачыстай цырымоніі ўзнагароджання папярэднічала

шырокая адукацыйная праграма, дзе ў якасці спікераў былі майстры рэкламы не толькі з Беларусі, але і з далёкай Японіі. Адметнасцю сёлета фестываль стала двухгадзінная лекцыя творчага дырэктара японскага агенства PARTY, уладальніка канскага Залатога льва Канта Сімідзу (Qanta Shimizu). Прафесіянал японскай рэкламнай індустрыі распавёў удзельнікам Фестывалю пра тое, як захаваць нацыянальнасць рэкламы ў глабальнай свеце на прыкладзе Японіі.

Сёлета на Фестываль AD.NAK! было пададзена 314 работ ад 105 удзельнікаў. Да прыкладу, у 2012 годзе было пададзена 330 работ ад 110 удзельнікаў, у 2011 годзе - 272 работы ад 100 удзельнікаў, а ў 2010 годзе - 105 работ ад 59 удзельнікаў. Прычым сёлета геаграфія ўдзельнікаў пашырылася. Акрамя беларускіх рэкламных агенстваў свае работы на Фестываль даслалі таксама літоўскія рэкламісты.

- З радасцю адзначаю, што якасць конкурсных работ удзельнікаў фестывалю штогод паляпшаецца. Больш за тое, калі раней у фестывалі бралі ўдзел у большасці невялікія рэкламныя агенствы, то сёлета можна сказаць пра ўстойлівую цікавасць да фестывалю з боку буйных удзельнікаў рэкламнага рынку. Адметнасцю нашага фестывалю штогод з'яўляецца арыентацыя на сацыяльную і грамадскую значнасць праектаў, цікава, што ў гэтым годзе на "Канскіх львах" золата атрымалі ў асноўным сацыяльныя праекты, таму сёння мы можам казаць пра адпаведнасць нашага фестывалю сусветным трэндам, - адзначыў Сяргей Скараход, кіраўнік рэсурсу Marketing.by, які з'яўляецца суарганізатарам фестывалю.

Сёлета журы Фестывалю AD.NAK! прысудзіла ажно два Гран-пры. Першае месца занялі 6 работ, другое - 23, трэцяе - 35 работ; у конкурснай праграме перамаглі 3 работы, адзін з самых паспяхоўных удзельнікаў фестывалю атрымаў спецыяльную ўзнагароду ад Кіеўскага міжнароднага фестывалю рэкламы. Пераможца вызначаны і ў антыпрэміі "Каша сувораская". Поўны спіс пераможцаў Чацвёртага фестывалю беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі будзе апублікаваны на сайце Фестывалю www.adnak.by адразу пасля заканчэння ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджвання пераможцаў.

- Сёлетні - ужо чацвёрты - фестываль AD.NAK! дэманструе аксіёму: калі ты беларусаарыентаваны, ты ў трэндзе. Застаецца гэта ўсвядоміць і ўключыць асабістую выключнасць. Колькасць работ, пададзеных на фестываль, ажыятаж вакол адукацыйнай праграмы, прадуктыўная супольная праца з партнёрамі - сведчанне актуальнасці фестывалю. Мы спадзяемся, што, у тым ліку, і дзякуючы Фестывалю AD.NAK!, якаснай рэкламы па-беларуску становіцца болей, а культурніцкія праекты не толькі ствараюцца, але і даносяцца да спажыўца пры дапамозе найбольш эфектыўных сродкаў, - адзначыла Ніна Шыдоўская, каардынатарка грамадскай культурніцкай кампаніі "Будзьма беларусамі!", якая з'яўляецца ініцыятарам Фестывалю AD.NAK!

Аргкамітэт Чацвёртага фестывалю беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі AD.NAK! фіксуе ўстойлівы попыт на беларускамоўную рэкламу сярод спажыўцоў. У 2009 годзе 37% рэспандэнтаў, апытаных грамадскай культурніцкай кампаніяй "Будзьма беларусамі!", лічылі, што рэклама павінна быць па-беларуску. Ужо ў 2012 годзе за беларускамоўную рэкламу выступалі 55,6% рэспандэнтаў. Застаецца спадзявацца, што меркаванні спажыўцоў будзе пачута ўдзельнікамі рэкламнага рынку, і якаснай беларускамоўнай рэкламы будзе з'яўляцца больш. У сваю чаргу вынікі Чацвёртага фестывалю AD.NAK! сведчаць пра ўстойлівую пазітыўную тэндэнцыю ў развіцці гэтага сектара.

Па дадатковую інфармацыю звяртайцеся ў прэс-службу фестывалю AD.NAK!:
Алесь Плотка.
adnak@budzma.org.

Мелодыя палітры

У рамках міжнароднага фестывалю народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік", які праходзіў у Паставах у першай палове чэрвеня, у Доме рамёстваў адбылася творчая сустрэча, якая сабрала прыхільнікаў фатаграфіі, мастацтва і літаратуры.

Дырэктар Дома рамёстваў Тацяна Петух адкрыла фотавыставу Сяргея Плыткewіча, знакамітага фотамастака, які з'яўляецца галоўным рэдактарам часопіса "Дзіка прырода", дырэктарам выдавецтва "Рыфтур", старшынём грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва", аўтарам непаўторных альбомаў пра Беларусь. "Паралелі" - такую назву мае фотапраект Плыткewіча, на ім прадстаўлены фатаграфічныя пары, якія даюць магчымасць параўнаць жыццё па абодва бакі мяжы - у беларускім горадзе Паставы і літоўскім горадзе Рокішкіс. На жаль сам аўтар захапляльных здымкаў на імпрэзе не прысутнічаў, у гэты час Сяргей Плыткewіч аглядаў цудоўныя мясціны Пастаўскага краю з вышыні птушынага палёту. Напэўна, у хуткім часе мы пабачым новыя зачароўвальныя здымкі таленавітага фотамайстра.

У суседняй галерэі вабілі вока карціны беларускіх мастакоў з Менска, Віцебска, Жодзіна, Наваградка і іншых гарадоў, якія ў кастрычніку мінулага года ўдзельнічалі ў арганізаваным у Пастаўскім раёне пленэры. Пленэр быў прысвечаны 180-годдзю Альфрэда Ромера, знакамітага жывапісца, даследчыка гісторыі і культуры, жыццё якога было цесна звязаны з нашым краем. Упершыню гэтыя карціны былі выстаўлены ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў у красавіку бягучага года.

Выстава цудоўных карцін будзе радаваць пастаўчан і гасцей горада яшчэ доўга: кожны з мастакоў падарыў нашаму гораду па адной карціне (усяго - 15). Гэтыя карціны стануць асновай для стварэння ў пастаўскім Палацы Тызенгаўзаў карціннай галерэі. Дароўныя дакументы на пастаяннае захаванне работ у Паставах падпісалі ініцыятар і куратар праекту, прафесар кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і культуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Уладзімір Рынкевіч і дырэктар Пастаўскага раённага краязнаўчага музея Раіса Курачэнка.

Удзельнікі і госці мерапрыемства мелі магчымасць пазнаёміцца з творамі маладых аўтараў нашага краю - карцінамі вучняў Пастаўскай дзіцячай

мастацкай школы імя А. Ромера, фотоздымкамі удзельнікаў Пастаўскага фотаклуба "Светасіла".

Заклучнай, найбольш працяглай і "гарачай" часткай мерапрыемства стала літаратурна-музычная імпрэза "Мелодыя палітры", ганаровымі гасцямі якой сталі вядомыя майстры беларускага слова - паэт, публіцыст, галоўны дырэктар замежнага вярстання "Беларускае радыё" Навум Гальпяровіч і пісьменнік, краязнавец, перакладчык, намеснік старшыні рэспубліканскага Савета па справах культуры і мастацтва пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Анатоль Бутэвіч.

Сцэнарыст і вядоўца літаратурнай імпрэзы - бібліятэкар Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі імя У. Дубоўкі, актыўны сябар Пастаўскай арганізацыі грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, Людміла Сяменас задала шмат пытанняў гасцям пра пераасэнсаванне гісторыі, неабходнасць падтрымкі беларускай мовы.

А першым было пытанне пра стан сучаснай беларускай паэзіі і як паэзія можа спрыяць духоўнаму выхаванню грамадства, асабліва моладзі.

- Літаратура перажывае няпростыя часы, - адзначыў Навум Якаўлевіч. - На гэтым шляху шмат прычын. Але самая галоўная, думаецца, у тым, што многія аўтары палічылі: літаратуру ствараць надзвычай лёгка. Так, выдаць кнігу сёння не праблема: былі грошы - і ты "пісьменнік". Восем і атрымліваецца, што паліцы бібліятэк усё больш запаўняюцца "самвыдатам", які не заўсёды папулярны сярод чытача.

Навум Гальпяровіч падкрэсліў, што родная літаратура павінна стварацца на роднай мове. Прыгажосць і вобразнасць беларускай мовы ён паспяхова прадэманстраваў, прачытаўшы ўласныя вершы.

Анатоль Бутэвіч выказаў сцверджанне таго, што беларусы - нацыя донараў, якая падарыла свету многа таленавітых людзей.

Ён адзначыў, што неаб-

ходна з дасведчанасцю зазірнуць у гісторыю і павярнуць яе на сваю карысць, бо ў гісторыі шмат цікавага і неспазнанага, безліч новых сюжэтаў для кніг і фільмаў.

І пра гэта Анатоль Іванавіч ведае не па чутках: ім створаны творы гістарычнай тэматыкі - "Каралева не здраджвала каралю", "Таямніцы Нясвіжскага замка", пра якія было расказана аўтарам з вялікім натхненнем. Навум Гальпяровіч раскажа пра выданне багатых на цікавую інфармацыю кніг пра Менск, Полацк, Гародню і Віцебск.

Але не толькі госці знаёмілі прысутных з уласнымі кнігамі.

З цікавай інфармацыяй пра новыя ўласныя кнігі выступілі - пастаўскія краязнаўцы Ігар Пракаповіч і Вадзім Шышко, якія таксама з'яўляюцца актыўнымі членамі Пастаўскай арганізацыі грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны".

Удзел у абмеркаванні стану беларускай літаратуры прынялі і многія прысутныя.

Было выказана вялікае шкадаванне ў сувязі з адсутнасцю ў Паставах кнігарні. Як справядліва заўважыў Анатоль Бутэвіч - нават у камп'ютарны час, нішто не заменіць сапраўдную жывую кнігу.

- Трэба ўсімі сіламі садзейнічаць таму, каб беларуская кніга дайшла да беларускага чытача, - адзначыў ён напрыканцы сустрэчы. - Калі мы будзем ведаць сваю мову, сваю гісторыю, тады і будзем адчуваць сябе сапраўднымі гаспадарамі на роднай зямлі. Любіце наш край, ведайце яго, ганарыцеся ім - і жыццё стане цікавей.

У час імпрэзы гучалі вершы у выкананні мясцовых паэтаў: Ігара Пракаповіча, Наталлі Карнілавай, а таксама музычныя творы - песня на словы лінгтупскага паэта Алеся Гарбуля, музыку менскага кампазітара Алеся Шылы ў выкананні Рэнаты Рудкоўскай, песні на вершы Ігара Пракаповіча ў выкананні Людмілы Логінавай, якая з'яўляецца аўтарам музыкі, музычныя кампазіцыі ў выкананні скрыпачак Юліяны Янцэвіч і Ірыны Дубовік, некаторыя з якіх створаны Юліянай.

А завяршыла імпрэзу выступленне ансамбля "25+" з песняй "Пастаўскія вечары" на словы Наталлі Карнілавай, музыку Мікалая Карпенкі, як вынік сустрэчы, запрашэнне яшчэ раз наведаць Паставы і прызнанне ў любові да роднага краю і роднай мовы.

Воля Лісіцкая,
г. Паставы

Блакiтны званочак

Кожны год iмпрэза ў Бычках суправаджаецца спевамі як знакамітых, так i маладых артыстаў. У гэтым годзе для гасцей свята выступіла музыкант i спявачка Белдзяржфiлармонiі Таццяна Матафонава (Грыневіч). Гасцей кранула яе пранiкнёнае выкананне вядомых беларускiх песняў i рамансаў.

Дзяўчына са звонкім голасам скончыла аддзяленне харавога дырыжывання музычнай вучэльнi ў Маладэчна i Беларуска дзяржаўны ўнiверсiтэт культуры i мастацтва. Спачатку яна марыла пра оперную кар'еру. З нараджэннем сына да яе прыйшла любоў менавіта да беларускай песнi.

Спявачцы ўдалося здзейсніць шэраг паспяховых паэтычных i музычных праектаў, якія ўпадабалi слу-

хачы, сябры ТБМ i ўдзельнiкі кампанiі "Будзьма!". Таццяна выдала сумесны дыск "Дзіцячы альбом" са Змітрам Сідаровічам. Складанка "3 Новым годам!" для дзяцей школьнага ўзросту была падрыхтавана некалькi гадоў таму з удзелам Юрася Жыгамонта i

прысвечана сыну i яго сябрам.

iншы дыск мае назву "Паспелюкі", i складзены разам з Сяржучком Сокалавым-Воюшам. У яго ўваходзяць вядомыя раманы Чайкоўскага, Рахманінава ў перакладзе на беларускую мову.

У запісах дыска браў удзел сын Таццяны - дванаццацігадовы Адаў Матафонаў, навучэнец 23 менскай беларускай гiмназiі, які грае на фартэпіяна. У мiнулым годзе артысты ўдалося абыццявіць вельмi патрэбны праект для школы i сям'i пад назвай "Няма прыгажэй ад маёй Беларусi".

Даведаўшыся аб скарачэннi праграмных твораў па беларускай лiтаратуры, спявачка вырашыла запісаць любiмыя вершы разам з песнямі, каб дзецi iх ведалi. У складанку ўвайшлi 80 вершаў i 20 песняў. На дыску сабраныя вершы Цёткi, Я. Купалы, М. Багдановiча, П. Броўкi, П. Панчанкi, Р. Барадулiна i iншых класiкаў. У запісах складанкi з чытаннем вершаў задавальненнем прынялі ўдзел Генадзь Бураўкiн, Зiнаiда Бандарэнка, Анатоль Вярцінскi, Лявон Вольскi. Спявачка даволi часта выступае ў паэтычных вечарынах разам з Мiхасём Сцюблам.

Э. Дзвінская.

Фота аўтара: 1. Выступленне маладой спявачкi. 2. Таццяна Матафонава з гасцямi iмпрэзы ў Бычках.

Collegium Civitas
www.civitas.edu.pl

Якасць на вышыні

- Еўрапейскi дыплом
- Патранат Польскай Акадэміі Навук
- Гарантыя: нязменнай аплата

tel.: +48 22 656 71 89
admissions@collegium.edu.pl
Калегіум Світас, Рэспубліка Польшча, г. Варшава

Увага!

У лiпенi i жнiўнi ў сядзiбе ТБМ у межах кампанiі "Будзьма" працягвае працаваць летняя гiстарычная школа "Гiсторыя на вакацыях" пад кiраўнiцтвам кандыдата гiстарычных навук **Алега Трусава**.

На занятках можна будзе пабачыць i абмеркаваць гiстарычныя фiльмы, знятыя i паказаныя на Белсаце, будзе праводзiцца гiстарычная вiктарына, пераможцы якой атрымаюць цiкавыя прызы.

Падчас заняткаў таксама прадупеджаны абмен думкамі наконт сучаснага стану беларускай мовы i яе функцыянавання ў грамадстве.

Такiм чынам, удзельнiкі змогуць павысiць свае веды па гiсторыi Беларусi i папрактыкаваць ў веданнi беларускай мовы.

У лiпенi заняткi адбудуцца: 8 лiпеня (панядзелак), 15 лiпеня (панядзелак), 29 лiпеня (панядзелак).

Пачатак а 18-й на вул. Румянцава, 13. Уваход вольны.

"Том, які сагравае рукi i сэрца" - кнiга Вiктара Карамазавы прэзентавана ў Менску

25 чэрвеня на сядзiбе Таварыства беларускай мовы ў Менску была прэзентавана кнiга выбраных твораў Вiктара Карамазавы. Выданне стала 67 выпускам "Беларускага кнiгазбору".

Сустрэча праходзiла ў камернай, сяброўскай атмасферы. Сярод наведнiкаў можна было заўважыць лiтаратараў, калег i сяброў аўтара - Анатоля Вярцінскага, Алеся Жука, Мiхася Скоблы, Людмiлу Паўлiкаву-Хейдараву, Кастуся Цвiрку, Генадзя Вiнярскага, Алеся Пашкевіча. Арганізатарам сустрэчы выступiў Саюз беларускiх пiсьменнiкаў. Вяла iмпрэзу намеснiк старшыні ТБМ Алена Анiсiм.

Празаiк, старшыня ГА "Саюз беларускiх пiсьменнiкаў", галоўны рэдактар часопiса "Дзеяслоў" Барыс Пятровiч у прывiтальным слове адзначыў:

- Перад намi - новы том залатой серыi, плён шматгадовай працы пiсьменнiка, куды ўвайшлi як творы, што вывучаюцца ў школьнай i ўнiверсiтэцкай праграмах, так i параўнаўча новыя, надрукаваныя ў часопiсе "Дзеяслоў". Памятаю, чытаў аповесць-эсэ Вiктара Карамазавы "Глядзiце ў вочы лемуру", яшчэ калi быў малады. Пазней сапраўдным адкрыццём сталi творы, прысвечаныя

мастакам. Хаця гэта не дзiўна, бо Вiктар Карамазаву сам добра малюе.

Вiктар Фiлiмонавiч апошнiм часам рэдка з'яўляецца на публiцы, таму яго ўдзел у прэзентацыi стаў сапраўдным падарункам для прыхiльнiкаў ягонага таленту. На вечарыне таксама прысутнiчалi жонка празаiка Лiдзiя Мiкалаеўна i дачка Людмiла. Спадарыня Лiдзiя спрычынiлася да падрыхтоўкi кнiгi i як чытач, i як прафесiйна карэктар i стыльрэдактар, пра што асобна зазначыў сам аўтар. Не забыўся Вiктар Фiлiмонавiч выказаць падзяку i Анатолю Сiдарэвiчу, i выдаўцам Генадзю Вiнярскаму i Кастусю Цвiрку.

- Прырасло нашага "Кнiгазбору", - усцешана распавядае спадар Вiктар. - Прызнаюся, што гэты том сагравае рукi i сэрца. Многiя рэчы прагучалi ў iм па-новаму. Аўтар прадмовы да кнiгi, народны мастак Беларусi Анатоль Бараноўскi, паставiўся да маiх твораў як жывапiсец. Вельмi дакладна крытык акрэслiў галоўную iдэю рамана "Мастак i парабкi": там, дзе жывуць парабкi, няма месца мастаку.

Адносна выбару твораў для тома Вiктар Фiлiмонавiч расказаў, што гэта было вельмi няпроста, бо сярод выбранага апынуліся розныя па часе

i настрою напiсання, па жанры i па тэматыцы рамана, апавяданнi, эсэ.

Да вобразу мастака пiсьменнiк звярнуўся ў 1990-я гады. З таго часу з'явлiліся творы пра Вiтольда Бялынцкага-Бiрулю, Станiслава Жукоўскага, Мiкалая Неўрава. Асобна варта адзначыць аповесць пра народнага мастака Беларусi, нашага сучаснiка Гаўрылу Вашчанку.

Дарэчы, калi Вiктар Карамазаву некалькi гадоў не пiсаў прозу, выйсцi з творчага крызiсу яму дапамаглi менавіта заняткi жывапiсам. Выяўленчае мастацтва найлепш адлюстроўвае адценнi i пералiвы колераў, i слова ў такой сiтуацыi бяднейшае за фарбы, лiчыць Вiктар Фiлiмонавiч.

На вечарыне выступiлi Кастусь Цвiрка, Анатоль Вярцінскi, Алеся Жук.

Напрыканцы сустрэчы аўтар адказаў на пытаннi глядачоў, адбылася аўтограф-сеся.

Прэс-служба ГА "Саюз беларускiх пiсьменнiкаў".

Фота: Алены Казловай. Злева зверху: Вiктар Фiлiмонавiч i Лiдзiя Мiкалаеўна Карамазавы,

справа ўнiзе медаль першага лаўрэата Дзяржаўнай прэміі iмя Кастуся Калiноўскага.

Да юбілею аперацыі "Баграціён"

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск вул. Рузвіцэва, 13, тэл. 284-85-11, разліковы рахунак
№ 3015741233011 у аддз. №539 ААТ "Белінвестбанк", г. Мінск, код 739

6 чэрвеня 2013 г. № 39

Кіраўніку Адміністрацыі Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь
Кабякову А.У.
К. Маркса, 38,
г. Мінск, 220016

Аб стварэнні мемарыяла
аперацыі "Баграціён"

Шаноўны Андрэй Уладзіміравіч!

Летам наступнага года споўніцца 70 гадоў слаўтай аперацыі "Баграціён", у выніку якой фашысцкія захопнікі былі выгнаныя з беларускай зямлі.

У сувязі з гэтым мы прапануем:

1. У Светлагорскім раёне, на тэрыторыі былога балота Брыдскі Мох, стварыць мемарыял, прысвечаны пачатку гэтай унікальнай ваеннай аперацыі, і зрабіць невялікі музей як філіял музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Яшчэ адно магчымае месца для будучага мемарыяла - траса Бабруйск - Мазыр каля в. Прытыка.

2. Выдаць паштовую марку і мастацкі канверт з гэтай нагоды.

3. Выдаць мастацкі альбом, прысвечаны вышэйгаданай падзеі, на беларускай, рускай, нямецкай і англійскай мовах.

4. Зрабіць пешаходныя экскурсійныя маршруты па тэрыторыі былога ўрочышча Брыдскі Мох.

З павагай, старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Адміністрацыя Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь
Галоўнае ўпраўленне па рабоце
са зваротамі грамадзян і
юрдычных асоб

Администрация Президента
Республики Беларусь
Главное управление по работе
с обращениями граждан и
юридических лиц

220016, г. Мінск, рэзідэнцыя Прэзідэнта,
тэл. 222-32-17 факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

220016, г. Мінск, рэзідэнцыя Прэзідэнта,
тэл. 222-32-17, факс 226-06-10
E-mail: contact@president.gov.by

7 чэрвеня 2013 г. № 10/535-61

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаву А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Ваш зварот аб правядзенні памятных мерапрыемстваў да 70-годдзя аперацыі "Баграціён" уважліва разгледжаны ў Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Змешчаныя ў ім прапановы накіраваны ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь і Гомельскі аблвыканкам для прапрацоўкі і вынясення на разгляд Рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні святкавання 70-й гадавіны вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Начальнік галоўнага ўпраўлення па
рабоча са зваротамі грамадзян і
юрдычных асоб

С.І. Буко.

Выказваем падзяку Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

Сакратарыят ТБМ выказвае падзяку старшыні Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі сп. Л. П. Козіку за падтрымку распаўсюду беларускамоўнага друку ў краіне.

На падставе дагавора дабрачыннай (спонсарскай) дапамогі, заключанага на падставе рашэння выканкаму Савета федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ад 27.05.2013 № 35, Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" атрымала ад Федэрацыі Прафсаюзаў Беларусі грашовыя сродкі ў памеры 1520000 (адзін мільён пяцсот дваццаць тысяч) беларускіх рублёў.

У адпаведнасці з пунктам 3 дагавора грашовыя сродкі былі выкарыстаныя на падпіску шэрагу

цэнтральных раённых бібліятэк краіны, музеяў, гімназій горада Менска, на беларускамоўныя перыядычныя выданні Рэспублікі Беларусь і ў першую чаргу на газету ТБМ "Наша слова". Былі падпісаны ў прыватнасці:

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Краснаполле;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Нароўля;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Любань;
Старадарожскі гістарычна-этнаграфічны музей;

Нацыянальны гістарычны музей Беларусі;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Буда-Кашалёва;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Крычаў;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Дрыбін;

Чавускі раённы краязнаўчы музей;

Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей;

Бібліятэка УА МДЛУ (г. Менск);

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Чачэрска;

Цэнтральная раённая бібліятэка г. Мсціслаў;

Гімназія № 9 г. Менска;

СШ № 190 г. Менска;

СШ № 14 г. Баранавічы;

СШ № 68 г. Менска;

СШ № 60 г. Менска;

Мсціслаўскі гістарычна-археалагічны музей;

Гімназія № 4 г. Менска;

Гімназія № 23 г. Менска;

Гімназія № 14 г. Менска.

Цікавая вечарына

20 чэрвеня 2013 года ў інфармацыйна-навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа НАН Беларусі адбылася вечарына "І зноў была нядзеля, як тады, у сорак першым...", прысвечаная 72-й гадавіне з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны і 10-й гадавіне з дня смерці народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Я. Коласа НАН Беларусі і Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры.

Да імпрэзы аддзелам рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі падрыхтавана выстава "Пайсці і вярнуцца", на якой прадстаўлены творы Васіля Быкава, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. Тэма вайны стала

галоўнай ў пісьменніцкім лёсе аўтара. Ён паказаў вайну так, як ніхто, - шчыра і праўдзіва, бо лічыў, што "толькі праўдзівыя і толькі да канца асэнсаваныя сведчання мінулай вайны могуць саслужыць чалавецтву патрэбную службу". Сваімі творами Васіль Быкаў папярэджае нас і наступныя пакаленні аб недапушчальнасці новай вайны, якая можа стаць апошняй для чалавецтва.

Асобны раздзел экспазіцыі прадстаўляе публікацыя пра жыццё і дзейнасць народнага пісьменніка Беларусі.

Экспануюцца дакументы з асабістага архіва вядомага беларускага пісьменніка ўладзіміра Караткевіча, якога звязвалі з Васілём Быкавым сяброўскія адносіны, сярод іх фо-

таздымкі, лісты, шарж Васіля Быкава на ўладзіміра Караткевіча.

На выставе можна пабачыць кнігі з аўтаграфамі Васіля Быкава, у тым ліку падараваныя аўтарам аддзелу рэдкіх кніг і рукапісаў акадэмічнай бібліятэкі.

На мерапрыемстве выступалі: Лідзія Шагойга, літаратуразнаўца Галіна Крэчка, пісьменнікі Анатоль Вярцінскі, Міхась Тычына, генерал-маёр Анатоль Сулянаў.

Артыст купалаўскага тэатра Андрэй Кавальчук чытаў творы Васіля Быкава. На мерапрыемстве прысутнічала творчае інтэлігенцыя г. Менска. Было цікава.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык, журналіст.

АБ'ЯВА

У ліпені сядзіба ТБМ працуе штодня з 15.00 да 19.00 гадзін.

У суботу і нядзелю сядзіба не працуе.
Кніжная выстава ў ліпені не працуе.

Дзякуем за дапамогу!

Ахвяраванні на ТБМ

- Дзічкоўскі Андрэй - 50000 р., г. Менск
- Чыгір Е.А. - 20000 р., г. Гародня
- Чарнёнак А. Н. - 25000 р., г. Менск
- Салавей А.Я. - 50000 р., г. Ліда
- Маркевіч Вера - 100000 р., г. Барысаў
- Раманік Т. - 100000 р., г. Менск
- Раманоўскі Алег - 50000 р., г. Івянец
- Баранаў В.В. - 20000 р., г. Менск
- Кажноўская Ларыса - 50000 р., г. Менск
- Мядзведзь Зміцер - 30000 р., г. Менск
- Невядомы - 100 дол., г. Менск
- Андросова Алена - 20000 р., г. Менск
- Палоховіч Кацярына - 50000 р., г. Менск
- Спеларова Серафіма - 10000 р., г. Менск
- Дымок В. - 20000 р., г. Менск
- Цыганкова Таісія - 20000 р., г. Менск
- Пархімчык Галіна - 70000 р., г. Менск
- Кішкурны Уладзімір - 50000 р., г. Менск
- Зябка Людміла - 10000 р., г. Менск
- Андрэева Галіна - 10000 р., г. Менск
- Стадуб Іван - 50000 р., г. Менск

- Спеларова Серафіма - 10000 р., г. Менск
- Дымок В. - 20000 р., г. Менск
- Цыганкова Таісія - 20000 р., г. Менск
- Пархімчык Галіна - 70000 р., г. Менск
- Кішкурны Уладзімір - 50000 р., г. Менск
- Зябка Людміла - 10000 р., г. Менск
- Андрэева Галіна - 10000 р., г. Менск
- Стадуб Іван - 50000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашы ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		АТДЗЯЛЕННЕ № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		Разлік атрымальніка: 3015741233011 - Асабіны разлік: 739	
(прывітанне, імя, імя па-батьку, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			
Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705		АТДЗЯЛЕННЕ № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		Разлік атрымальніка: 3015741233011 - Асабіны разлік: 739	
(прывітанне, імя, імя па-батьку, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Квитанцыя			
Касір		М.П.	

28 чэрвеня - Дзень
пам'яці Янкі Купалы.

Пра жыццё і творчасць генія беларускай літаратуры Янкі Купалы напісана шмат, а пра смерць канкрэтна нічога. У апавесці-ўяве "Грэх на іх нязмыўны" (травень, 2013, 146 стар.) аўтар з нечаканага боку зазірнуў за сцены тайны гібелі першага народнага. Адкуль, што, як уведалася аўтару - сакрэт пісьменніка. Аднак логіка яго доказаў сур'ёзная, праўдападобная.

Прывабліваюць дакументальнасць, дэталізацыя эпохі і герояў, нечаканыя факты, арыгінальныя думкі. У пасляслоўі "Дакументалізм і факталогія паяднаныя з празорнасцю" доктар гістарычных навук прафесар Анатоль Грыцкевіч супыняецца на многіх асаблівасцях твора, адзначае станоўчае.

У прапанаваных фрагментах мы не змяняем вывады і літпрыёмы аўтара.

1

Магніт беларускасці - Янка Купала.

Паходневы зніч беларускасці - Янка Купала.

Пясняр беларускага нацыянальнага вызвольнага руху і вызваленчых рухаў у іншых краінах - Янка Купала.

Пачынальнік праўдывага бытапісальніцтва вёскі - Янка Купала.

Абнаўляльнік ва ўсім, літаратуры і адносінах - Янка Купала.

Збірыч паўсюдных вогнікаў беларускасці да Кастрычніка - Янка Купала.

Званарскі покліч за адраджэнне мовы беларускай - Янка Купала.

Уладар роднага слова, стваральнік новых беларускіх словаў - Янка Купала.

Узвышалнік мовы селяніна да ўзорнай літаратурнай - Янка Купала.

Адзін з лепшых у савецкай літаратуры аб'ектывістаў жыцця - Янка Купала.

Сцвярдзальнік новага ў грамадстве - Янка Купала.

Аўтар арыгінальных мастацкіх вобразаў, расказаных, асацыятыўных, поўнавартасных - Янка Купала.

Эмацыянальны ўлюбенец у канкрэтныя фарбы беларускай прыроды - Янка Купала.

Удалы выказнік праўдзівасці і глыбіні лірызму і романтизму беларускага фальклору - Янка Купала.

Узносавец абярэгава-сці і прымхаў - Янка Купала.

Рэалістычны выказнік прозы і паэзіі жыцця заможных і бедных, вышынных узлётаў пачуццяў маладых і старых - Янка Купала.

Вяшчун і абнаўляльнік беларускага язычніцтва - Янка Купала.

Пошукавец і адкрывальнік духоўных першаасноў у беларуса - волі, працалюбства, справядлівасці - Янка Купала.

Трыбун, спявак беларускасці, адначасова трубач - Янка Купала.

Ярасна ўзненавіджаны

Грэх на іх нязмыўны

Аповесць-уява

Валер Санько

шавіністамі і касмапалітамі, прыхаднямі і тулягамі - Янка Купала.

Аўтарытэт з аўтарытэтаў беларускасці - Янка Купала.

Малітва для большасці беларусаў пры іх жыцці і пасля смерці - Янка Купала.

5

З мноства затрыманых беларускіх нацдэмаў сарака чатырох змусілі засведчыць: Янка Купала пастаянна, усюды, замаскавана ці без усялякай маскіроўкі выказваўся супраць усяго савецкага, пралетарыята.

Супраць Якуба Коласа трыццаць восем паказанняў.

У цанаўцаў паўсюды цадзілася: так званыя народныя спажываюць даброты народа, камуністычнае не хваляць, куды глядзіць партыя.

...- Дарэчы, вашу просьбу мы выканалі.

Недаўменныя пераглядванні. Энкэсавец Нупрэі Капусцікаў патлумачваецца суб'яддэцу.

Гадоў колькі таму фалькларыст і паэт Карней Лапук чытаў нагаворы арыштаваных беларускіх нацдэмаў на ўцалелых пісьменнікаў, культурнікаў, асветнікаў. Лапук быў на допытах, у тым ліку сведкам на судах, закрытых. Бачыў твораную няпраўду і ў Пячэрскай душэўбальніцы Магілёва, дзе ўтхланілі Жылуновіча. Адзін з стваральнікаў БССР заграбаў уласныя адыходы і казаў: "Прыемна". Далёкабачны крытык і фалькларыст Лапук асягнуў галоўнае: цяперашнія экзавыя выбітыя абгаворы могуць стаць козырамі. Абставіны мяняюцца часта.

"Трэба, каб на мяне былі паказаны арыштантаў, таксама няўгодны я ўладзе". - "Абавязкова. Мы ўжо абкумеквалі".

- Шмат навесілі?

- Сярэдне. Каб не быў засмечаны і не пачуваўся чысценькім.

- Колькі?

- Дзесяць паказанняў.

- Акурат, што трэба.

Грашоўныя праблемы двое вырашылі па-ранейшаму - пасля заходу ў сталуюку.

6

Для Янкі Купалы беларушчына - не адно пагарджаная наезджанцамі і сваімі вырадкамі родная мова, найперш знявечаная беларуская сама-свядомасць.

Барацьба Грузіі і Польшчы за самавызначэнне і ўздым нацыянальнага аб'яднана адукаваных і багатых, бедных і цёмных; у Беларусі раз'яднала нават адукаваных і багатых, тым болей цёмных і бедных.

Як блізка Дняпро набыў назву дзякуючы рашуча-

сці стрыжнявых плыняў на пераадоўванне далінаў і ўзгоркаў, выкочванню глыбінных днішчаў на перакатах, так лірнік Янка Купала яшчэ ў даваенні і паслякастрычніцкай каламуці заслужыў, каб любому прыезджаму ў сталіцу Беларусі кожны мінчук здалёк паказаў аднапаварховую сціплую хаціну: "Тут жыве наш Янка".

Лірык, паэзмік, драматург стаў выказнікам народнасці. Пакутніца беларуская зямля спарадзіла нечаканага гіганта, ціхага слёзнага дабрака; непрыкметны волат спываў, плакаў - і яго чулі, адзываліся, з радасцю паўтаралі: "Тут жыве наш Янка". Гэта каростаю раз'ядала душы немаранцаў ад паэзіі, пралетарскіх бяроздавічаў, інтэрнацыяналісцкіх павярхоўнікаў.

За селяніна змагаліся вартныя ў любым народзе. Лепшыя, ачунялыя душою дасялянскага болю і найважнейнай высковай працы, непазбежна станавіліся яго ахоўнікамі, сумленнем нацыі і грамадства, непрыстасаванцамі. Вялікія рускія пісьменнікі ад Ламаносава, Пушкіна да Талстога, Чэхава, Горкага. У беларусаў выкоўвалі нацыянальнае свядомасць Багушэвіч і Дунін-Марцінкевіч, Багдановіч і Цётка, іх сцяжыну вымасточвалі ў шлях Купала і Колас, Гарун і Ядвігін Ш., Чорны і Гарэцікі.

Першапраходцаў набіралася шмат, змагацца з імі дзяржаве стала небяспечна. Магла знішчыць самую сябе. Перад другой сусветнай савецкай ідэолагі і расстрэльшчыкі раптам усэнсавілі патрэбнасць для краіны не проста высокакласных спецыялістаў, а спецыялістаў-інтэлігентаў. Паўсюдна сталі падкрэсліваць: вас цэняць, вамі даражаць.

Зразумелі, беларускасць у Купалы - не сялянскае бытапісальніцтва, а шырокі ахоп усіх груп і слаёў насельніцтва. Сумна-тужлівыя дакастрычніцкія матывы паўтараліся ў смутныя часы 20-х гадоў. Заклікаў да помсты паляку і рускаму за векавечныя здзекі над беларусам у яго тады не было, цяпер няма.

14

...На ваеннага палітработніка Самона Гарбуна ў першы год вайны нечакана ўзвалілі дапамогу Усеславянскаму камітэту, часопісу "Нязгібныя славянцы". Непазбежна мусіў хаўрусаваль, а то й заігрываць з недабіткамі нацдэмамі тыпу Купалы, Коласа.

Наступіў на ўласнае горла, разыгрываў памяркоўніка, дабрака. Складаныя пытанні стараўся вырашаць з членам палітдзела арміі палкоўнікам Прахорам Панамаром, балазе ад Масквы той быў недалёка.

Паспяхова вырашаліся ўсе пытанні, апрача датычных праклятых нацдэмаў Купалы,

Коласа. Лініі Самона Гарбуна і Лаўрэна Джанджавы (Цанавы) супадалі. Любое нацыянальнае непазбежна выкірае на нацыяналізм, засупярэчыць пралетарскаму адзінаўладдзю, аб'яднальнай камуністычнасці, непазбежнаму рускаму верхавенству. З падтатурквання дэпзусаўцаў, энкэусаўцаў Гарбун фармаваў новыя справы нацыяналістаў, накопліваў факты, загадзя рыхтаваўся поўнацю высвеціць гніль закарузлай істоты Купалы.

Кароткага выступлення Янкі Купалы на Усеславянскім камітэце і яшчэ карацейшага на Усеславянскім з'ездзе для пасадкі Купалы было ўсё-такі мала. Скарачэнні паэтам лаянкі на Гітлера і немцаў у дакладзе на з'ездзе Акадэміі навук у сакавіку 1942 года не цягнулі на чарговыя допыты, тым болей на дзесяць гадоў без права перапіскі, то бок на вышкы.

...Паўторныя паведамленні з акупаванага Мінска пра назву гітлераўцамі вуліцы імем Купалы страсянулі беларусаў і небеларусаў. Абрадавалі Самона Гарбуна і цанаўцаў, Прахора Панамара. Пераправяралі факт двойчы, тройчы. Усё сходзілася. Вораг адкрыты не забыў патайнага ворага Саветаў.

Першы грозны сігнал Купалу: месцазнаходжаннем беларускай Акадэміі навук вызначаны Ташкент. Выклікалі ў Маскву на чатырнаццаціга сакавіка 1942 года Коласа, Горава, Лявова, Ліпагава, Кедрова-Зіхмана, - старшыня беларускага Саўнаркама І. С. Былінскі не выклікаў Купалу.

Нарэшце беларускамоўскія прапагандысты атрымалі фота. Здымкі таблічкаў з вуліцы і сама таблічка з аднаго дома абязброілі недавяркаў любога ўзроўню.

Каб не абліваць памямі Савецкую ўладу, не разбіваць усталявалі легенды пра беларускага генія, інфарматары паведамленні і здымкі паказалі каму трэба, утайлі ад савецкага народа, беларускіх партызан, франтавікоў, журналістаў. Купалу таксама не паказалі.

16

...Праз два кварталы ў Карнея Лапуха новая сустрэча. З следчым беларускага НКУСа Нупрэем Капусцікавым.

- Мучарка не сустрэкалі ў Маскве?

- Толькі што рассталіся.

- Няўжо ён тут, - звычайна для сваёй сістэмы маніць Капусцікаў. - Выказаў ацэнку Купалу?

- Выдаў. - Карней Лапук рады сустрэчы з даўнім знаёмцам і не рады. - Вораг Янка. Усе адно тоняць пра яго.

- Правільна. Як з ворагам паступаюць на фронце?

- Знішчаюць.

- А ў тыле?

- Знішчаюць.

Карней Лапук памятае нядаўнія красавіцкія сустрэчы з Капусцікавым, размовы тычыліся многага, у асноўным Купалы. Сённяшня таксама ўецца побліз так званана народнага.

- Заходзіць ва ўпраўленне будзем?

- Навошта.

- Правільна, - пагаджаецца Нупрэі Капусцікаў. - Зараз падыйдзе яшчэ адзін таварыш, усё дэталізуем.

Непрыемніца Карнею Лапуку.

Падыйшлы незнаёмы бялявец у адрознасць ад Капусцікава зашнураваны ў ваеннае, без усялякіх уводных прапановаў Карнею Лапуку выканаць важнае заданне.

Пабялелы Карней Лапук адмовіўся. У рэдакцыі шмат турботаў.

- У разведку партызаны ходзяць. У Мінску "Звязду" выпускаюць. Ніякіх не. - Чырвонаяшпалавыя постаіямі і тварамі зацэментаваліся. - Ніякіх падумаю, не змагу, даручыце другою.

- Гэта і прашу.

- Мы не просім - загадваем. Загады не ўдакладняюць, выконваюць. Выбар выпадку на вас.

Празмернае самалюбства ўладатрымалага інтэлігента выпетрылася з Карнея Лапуха.

- Паўтараем, ваш выезд да падпольшчыкаў у Мінск стане лягчэйшым нашым адказам.

Пры ўсёй боязні Мінскага падполля ці ляснога партызанства разумны Лапук цяміў, што выкліча нязгодаю, пры ўсёй узатэтнай адданасці патрыятычнай Беларусі апынуцца сярод лясных патрыётаў дзе-небудзь пад Слуцкам ці бліз Зыслава не жадаў. Супраціўляўся нядоўга.

...Карней Лапук баяўся зрыву. Што трэба ворага пралетарыята і Савецкай улады шляхцока Янку Купалу прыбіраць з чыстага беларускага літаратурнага палатна, сумненняў не было. Усё роўна збойваўся.

17

...Гэтыя двое сустрэліся невыпадкова. Высланых у ссылкі і на пасяленні, засуджаных да турэмных нараў, пасаджаных на дзесяць гадоў без права перапіскі не абмяркоўваюць. Баяцца нават яны, каторым шмат дазволена.

Гаворка сходу ўзбілася на народных. Прыяе ім народ ці не; частую любы поспех выклікае зайздрасць і нядобра для свайго ацэнку Купалу?

- Выдаў. - Карней Лапук рады сустрэчы з даўнім знаёмцам і не рады. - Вораг Янка. Усе адно тоняць пра яго.

- Правільна. Як з ворагам паступаюць на фронце?

Карней Лапук няўзгодзіць.

- Гэтым для савецкай Беларусі пасобіш моцна.

Выбелены Карней Лапук не зшлахнеца.

- Беларускай літаратуры паможаш, - настойвае Сініцын, адзін з тых паскуднікаў, якому сцяг - не сцяг, калі начальнік намякне парваць.

- Літаратуры наўрад, - прырэчыць Карней Лапук.

Сумненні магілёўскага мацака тонка ловіць Новікаў:

- Трэба. Загад. Ты не дзіця. Перарэшваць не будзеш ты, не будзем мы. - Трое перасталі стаяць, крануліся, супыніліся. - Альбо - альбо. Раней не адбываўся, назад ходу няма. Як у немчурцы, што назвала Купалавым імем вуліцу.

Адзін чалавек, дзівак ці велізарны працаўнік, дабрак ці талент, можа змяніць жыццё калектыву, цэлай вёскі, а пашанце, паўплывае на лёс нацыі болей, чым цэлая Рада. А калі пашанце такому ўвайсці ў паласу стваральнай геніяльнасці, як дваім Іванам - Луцкевічу і Луцэвічу, - змяняць лёс цэлай дзяржавы. Узбагацяць нацыю, умацоюць. Атрымаюць шльды і помнікі.

Праца і маральнасць абодвух Іванаў не забудуцца беларусамі, як аб'яднальныя подзвігі Гедыміна і Вітаўта, малітвы Апрасніі Полацкай, кніжныя выдрукі Францішка Скарыны.

Ведалі, на што пасягаюць цынікі энкэусаўцы Сініцын і Новікаў, паслухмянік пісьменнік Лапук, ведалі. Двое ўпэўнівалі захісталага фалькларыста і паэта, усё-такі патрыёта беларускага, а не расійскага.

- Няхай святкуе юбілей, а, - прапануе Карней Лапук насупраць Вялікага тэатра.

19

У гатэль "Масква" прапускарлі ўсіх. Да століка рэгістрацыі. Далей праход па выкліках і дазвалах гасцяў гатэля.

Сабраныя падвечар у нумары 414, нумары Янкі Купалы, прайшлі ўзмоцненую сістэму праверкі; з ласкавага дазволу Купалы швейцары прапускарлі да яго ўсіх наведнікаў.

Клінковічаўскі, Лоўкі, Лінь, Злепка, Лапук... Хто сядзеў, хто прыстойваў. Маладзейшыя, асабліва з франтавога бюлетэня прысаджаліся на адпаліраваную, засланую дываном падлогу.

Пісьменнікі, проста зацікаўлены інтэлігентны люд, беларускі, рускі, украінскі, габрэйскі. Доўга не бачыліся, асабліва ў такім складзе. Год узбліскае вайна, падзеі гудзьма гудзелі, пloidымі, успамінаць было што.

...Узгаварыліся зноў пра цётчак Уладзію. Яна без свайго Яначка дасюль гадамі нікуды, а тут адпусціла.

- Не хацелася ёй у Пячышчах заставацца, маглася ехаць са мною. Маскоўцы супраць, - сумоціцца Янка Купала. Не выказвае нядаўнія ўласныя просьбы Самону Гарбуно: паеду разам з жонкаю; мне звычайна ўдваіх; прашу.

...Янка Купала хмяліў кампаніі часта, сам рэдка прычашчаўся да піва, тым болей вінца, гарэлкі. Праўда на допытах заяўляў следчаму кодлу: "Ігнатоўскі, Лёсік, Некрашэвіч, Смоліч, Зарэцкі прыходзілі. Нячаста. Выпівалі, гаварылі пра літаратуру, пілі піва, гарэлку".

...Цераз паўгадзіны Міхась Лінь выбраўся на свой дзесяты паверх. З ім і за ім пабрылі Лоўкі, Злепка, Лапук, Клінковічаўскі...

...Янка Купала садзіцца на ложка, разбуваецца. Усё, нікуды нагою. Спаць, спаць, спаць. Уладзя наказвала, з нумара не вылазь, адпачывай паболей. Коўдру зняць не паспеў.

- Слухаю, слухаю, - паўтарае ў трубку. Спяра не разбраў голас старшыні СП Беларусі Міхася Ліня.

...Дзевяць вечара. Другое запрашэнне ў госці, трэцяе. Кампанія малая, але ганаровая, чакае старэйшыну.

У нумары 1034 усё паўтарылася. Як навіны з фронту, ад партызанаў. Як дзве новыя пляшкі шампанскага - на сем таварыцкіх мужыкоў, адну жанчыну, супрацоўніцу фантавай газеты, малазнаёмую Купалу.

...Слухае Купала на паўшэпат нахіленага да сябе Клінковічаўскага: свежыя падзеі фронту. Чарговы званок. Ківае бліжняму да тэлефона Пракопу Злепку: паслухайце.

- Просіць Карнея Іванавіча Лапуха. Калі ён тут. - Злепка ледзь не ўрачысты: - З дзяржвыда. Тэрмінова. Рэдактар. - Вінаваціцца: - Прозвішча яго не разбраў.

Карней Лапук выгуквае, не крапаецца, наўзгодны ківок гаспадара нумара, падходзіць да століка, слухае трубку, запытвае ўсіх:

- Можна адлучыцца хвілінаў на дваццаць-трыццаць. Пра зборнік размова. Нядоўгая. Гарыць, увечары прагне стрэчы.

- Кліч сюды, - знаходзіць выйсце Янка Купала. - Навошта кампанію абядняць такім асілкам.

Расляк Карней Лапук перадае купалаўскае запрашэнне тэлефоннай трубкай, слухае, выніковіць:

- Лады, калі на пяць дзесяць хвіляў, спушчыся. Не болей.

Прабіўнога ўсюдоходнага фалькларыста Карнея Лапуха разумеюць незваротныя пасіўныя сябры СП і несябры, дружна адабраюць меркаваны адыход.

Янка Купала бледны, нежывы. Не вымавіць слоўца. Уладзя наказвала быць надта асцярожным; каб не балелі сэрцы яе і яго, ніякіх новых знаёмстваў, нечаканых сустрэчаў, не хадзіць аднаму.

Найасцярожна лезе ў кішэню Янка Купала, адкупорвае пляшачку з валяр'янкаю.

- Чаго замёр? Рабі сваю справу, - мовіць Янка Купала. - Рабі.

Вісіць фраза ў ацішаным пакоі, даўгавата вісіць.

- Я ўтаво. Зараз-зараз. - Карней Лапук няўкліодзіць да дзверяў, збівае кавеньку Купалы, хуценька паднімае, ставіць,

працірным рухам правай вядзе па ёй, выцірае.

Выйшаў.
...Званок. Купала дзеля адчэпна прыўзняў трубку, паклаў, паўторны званок, другі раз не датуліў да вуха, паклаў. Трэці званок.

- Падніміце хто. Мяне няма. Пайшоў з вамі гуляць.

- Жанчына, моцна просіць, - Міхась Лінь пачуваецца ўвіненым.

- Калі жанчына... Калі жанчына... Знайшла... - Янка Купала бярэ трубку. - Слухаю, пані.

Тагдышнія пострахі няёмкае цела Купалы, моўчаць язык. Заўжды ўведны Купала на раздарожжы. Не хочацца слухаць жаночы голас, не хочацца бачыць прыспешную. Мякчэе пастава, твар, рухі. Слухае задыхнае хуткаслоўе, змрачнее. Вусны сціскаюцца.

- На секунду, то выйду, ладна выйду. - Прыяцельству: - Прывяду сюды, зараз, ейсячкі. Яна на лесвіцы.

Кіраўнік Саюза пісьменнікаў Беларусі рашуча заступае дарогу. Давайце, Іван Дамінікавіч, ён выйдзе да вашай знаёмкі, прывядзе яе сюды. Ямчэй атрымаецца. У перадубілейі нашто вам нечаканья сустрэчы. Скажыце, на якім паверсе стрэча, Лінь злётае мігам.

- Не, панове, не-не, доўга дабіралася, паабцаў, - адводзіць Янка Купала рукі Міхася Ліня.

Кавеньку ў правую, плашч не накідае, капялюш не бярэ.

- Праз хвіліну вярнуся, - правовіў Купала перад дзвярыма нумара.

21

Дзверы гатэльнага нумара 1034 за ім яшчэ поўнасьцю не прычыніліся, Купала ўжо чуе вышапт, не вышапт - стогн: - Яначка.

Усміхаецца сімпатыя нашаніўскай і пазнейшай пары, тая ж стройная, мілая, прыветная. Ад пастарэлай постаці жанчыны, сціплай кофты, хуткіх словаў у паэта ўзнавіліся саладжавыя пахі маладых уяваў, парываў ядлоўцу, красавалага жыта.

- Пане Янку, Янучок, Янучок вы наш...

Мітрэнга голасу жанчыны шаломіць Янку Купалу.

- Яначка, ты саўсім выхуднеў.

- Затое несці лёгка будзе.

- Не жартуйце так, прашу, не наклікайце. - Апамятаецца жанчынка. - Я на ты і на вы... Разгубілася... Пэўнілася, не выйдзеш ты, няма, заняты, перадубілейе.

Блізіцца.

- Не ведаю што, але нядобрае паўзе, блізіцца. Уцякайце.

- Так усхваляваная, Божа правы. Пастойце, памомімся спакойна.

- Уцякай. Хутчэй бяжы, - толькіштошны напал голасу, адчайны, настогны, тон - ціхуценькі. - Да ліфта бяжы. - Ледзь чутна. - Не стой блізу мяне і парэнчы, уцякай. Лацвей у пакой імчы.

- Як тут апынулася? Столькі гадоў не бачыліся. Вы нечым спалоханая, - Купала трымае жанчыну за кофту, цымяную, тоўстую самавязку, утрымлівае, не паддаецца адцягу. - Не спячайся.

- Сыходзь, барджэй, - жанчына рэзка адтульвае паэта, піхае ў бок.

Ад выхаду Янкі Купалы з нумара, заяўлення поруч жанчыны прайшла паўхвіліна. Жанчына мкнецца адпіхнуць Янку Купалу, штурхае, штурхае.

- Хадзема ўдваіх.

- Ніякай хады ўдваіх, - ужо загадвае пагрубелы жаночы голас; абяруч яна адкухтольвае народнага паэта ад сябе. Зможанае пакутніцтва ў дрогмкім захліпстым голасе: - Ідзі. Скарэй. У нумар.

Жанчына на раздвоі; сэнсовіць пра небяспеку беларускаму генію, свой удзел у творанай несправядлівасці - з ёю, з вялікім Купалам, з народам беларускім. Хоча выключыць усё і, запалоханая, баіцца заасмеліцца. Баіцца і ўсё тут.

На дабрачным інстынктыўным узроўні папярэджвае Янку Купалу, папярэджвае.

- Патлумачся. Скажы яснасьць. Прашу. Хто ўпудзіў? Нездарма ўзбуджанка.

- Не трэба размовы, уцякайце ў нумар.

- Хадзема ў пакой разам, - Купала радуецца выдатнаму выйсцю з тупіка.

- Нізашта. Што вы! - дальніцца жанчына.

Адчыняюцца суседнія з нумарам Ліня дзверы. У праёме Карней Лапук, высозны, сагнённы, у доўгім шэрым плашчы. Аблавухі шырокі капялюш недарэчна закрывае паўтвару.

- Жывяце і тутака, пане Лапушынка, - усмешка на твары Янкі Купалы, пастойвае на месцы, а пастава ўжо мкне да блізкай радні, пісьменніцкага хаўрусоўства.

Яшчэ гадоў колькі таму размову з Янкам Купалам Карней Лапук расцэнываў як царскую літасць. А ўжо некалькі разоў яны сумесна выступалі, базале пісьменніцкай інтэлігенцыі пасля РАПаўска-авэрбахаўскіх расчыткаў і адэупаўска-энкэвэдздыцкіх хапуноўска стала на Беларусі мізер. Аднойчы разам атрымвалі ўрадавыя ўзнагароды. У нашмат маладзейшага Карнея Лапуха свае кампаніі, усё ж разоў колькі застольнічалі. Цёплае слова пра свае вершы Карней Лапук выпрошваў, выдзіраў з

Янкі Купалы; атрымліваў.

Блізіліся, сугалосіліся, разумеліся, спрабавалі воддальніцца жанчына і Янка Купала амаль тры хвіліны. Паэт чуе стрыманы адцяг жаночай рукі ўбок, не паддаецца. У прыяззі хіліцца да Карнея Лапуха.

- Позна, Яначка, позна, Янучок. Бяздарна позна! - незразумелыя жаночыя вышпаты. Яе рука яшчэ падпіхвае Купалу да дзверяў нумара, а сама жанчына звяла; так чэхнуць кветкі пад узвівамі знячэўнага абсыпу ласкавых пульхнатых сьняжынак.

- Выпадкова пахаджаеш? - словы Янкі Купалы цёплыя, сціхія, да калегі па рамесніцтву і цэху, а сам выстывае постаццю, тварам.

- Заскочыў да знаёмага. - Карней Лапук не прычыніў дзверы ўласнага нумара, сугнейна валлохаецца да мужчыны і жанчыны.

Прастуе бязгучна. Сем метраў для доўгалыгага - два метры.

- Змусілі. Усё зараз растлумачыцца, - Карней Лапук уподбежыць. - Стане лёгкім, вась-вась, палётным.

Паслухмяны маруда, цяплёпка і маўчун Карней Лапук звычайна доўга важыць пачутае, праз гадзіну выцінае слова, зараз ацньвае сітуацыю з канкрэтнай хуткасцю, як заўжды выказваецца чалавек пра даўно вырашанае.

Нязвычайна хрыплага вышапту Карнея Лапуха рэжа сэрца Янкі Купалы, стары пружыцца цела, інстынктыўна хіліцца да надзейнай даўняй сяброўкі, разумнічкі.

Унізе хтосьці пагруквае ва ўваходныя дзверы "Масквы". Патлумачванні, глухое выгаласе.

Карней Лапук спатыкнуўся, хіліцца. З старэчай непаваротнасцю Янка Купала хоча падтрымаць сабрата. Не паспявае. Дужыя рукі ўпраўцы волатна падхопліваюць Купалу; адна пад калені, другая ачэплівае спіну.

Віброу лабасты твар мацака, стрываюць шырокія доўгія бровы.

- Ты што!

Быў бы хто чужы, Купала закрычаў бы. Абразы цярпець нельга.

- Ціххх-а-а.

Тузаніна. Купала адной рукой упёрся ў нападніка, другой у шырокую моцную бетаганку парэнчы. Барашыба. Рука дужа адліпла ад спіны. Купалу няёмка здурнічыцца, загарланы.

Загадны позірк воч Лапуха на ўтрапёную жаноччыну.

Каласальны выкід энергіі супраць бясэнсавага і бязлітаснага дураломства ўзносіць шасцідзесяцігадовага слабага цела паэта да сілы волатнага Карнея Лапуха, амаль роўніць мужчын сілаю, напорам. Смяртэльны момант множыць здоллю кожнага, ні-

Валер Санько

Грэх на іх нязмыўны

Аповесць-уява

зіць боль. Янка Купала штомоцы адкухтольвае незнячэўнага нападніка.

- Перакуліш. Не падлюжнічай.

Мужчыну сорамна выгалашвацца, яшчэ не верыць адбыванаму.

Напал ваўтузаницкага ваяўніцтва расце.

Сіберны позірк Карнея Лапуха на жанчыну, сіпіць:

- Ну ты! Ссу-ка-а!

Узмах рукава тоўстай цымянай жаночай самавязкі; заспіртваная вата лепяком снегу прыліпае да носа, рота Янкі Купалы ўсяго на міг, не болей паўсекунды.

- Хга-а-а-ак. - Хрыпенне паэта, перасмык твару, клёкат у горле, сціхата.

Янка Купала малады духам, целама састарэлец. Выскрылася гэта сёння, у час імклівай барацьбы, безнадзейнай горкай схваткі.

Адліпая ад галавы Купалы жаночая рука з ватаю яшчэ не апусцілася. У напале выканальніцкага надумства жанчына тычкае вату сабе ў нос. Не паднесла, а ўжо задыхліва высмяродзьвае:

- Ашуканцы, усюды ў іх мяззота, - шыпіць голасна.

"Казалі, на ваце нічога няма. Кропля гарэлкі. Прытулі, усяго прытулі, мужчыны пагамоныць, крыку не будзе. Не кропля гарэлкі на ваце, мора спірту".

Янка Купала не вучыўся паміраць, не думаў паміраць нават пры змушаным самагубстве дваццатага лістапада 1930 года запэўніваў Купаліху, родзічаў: жывіце. Нахралным альведнікам-кантралёрам у дальнічнай палаце Гольскаму і Мучарку цвердзіў тое ж: на радзіўся - згадзіўся; жыві доўга, працуй. Купала ведаў, як дастойна паводзяцца пры сыходзе за межавае, у Тагаіснасьць; як любы геній, працаголік Купала кожны дзень мог зазірнуць у вечнасць. Савецкая ўлада і яе падсвістычы нармальнаму творцу нармальна жывць не давалі, але ў галаву зорнаму веялку не маглі ўстаўці, вывеець нажытае, прыладжанае.

Сёння ў гатэлі "Масква" адбылося сутыкненне з падножжавых. Дзесяцігадовай даўнасці накіраваныя страшэнныя чатыры схваткі, калі цягалі Купалу ў падвалы Лаўрэна Цанавы (Джанджгавы), які з сваім маскоўскім цэкам з спецыяліста па дрэнажу рыён-рыўся ў спецыяліста па выбіраванню ілжывых паказанняў у дэльскіх Беларусі, - усе чатыры мінскія схваткі саступалі адной сённяшняй, маскоўскай, саступалі па накалу і жахотным выніку.

У нядаўніх, пазаўчарашняй, учарашняй і сённяшняй, знешне вольных слоўных пікіроўках, перад вымань-

ваннем яго на дзесяты паверх і ў калідор, і гэтахвільнай бойцы смяртэльным ворагам Янкі Купалы быў свой, калега, радня па цэху, за хвіліны з ваеннага пераапануты ў цывільнае, праціўнікам генія стаў беларус, не беларус - вораг беларушчыны.

Сіла адчаю перад зяпаю смерці абудзіла ў фізічна хліпкім целе талента напорны парыву супраціўлення.

Павяляля кветкі і галінкі ваеннай маскіроўкі роты і батальёна, цяжкія подыхі лабавога танкавага бою, учарашня густая размова ў гатэлі "Масква" імгненна зменшыліся перад цяперашнім маўклівым паядынкам генія і тупога паслухмяніка.

Урэпісты расляк абцугамі-лапамі не сіліць выструненныя ногі Купалы выцягнуць з-за ўласнай спіны, папросту перакуліць Купалу цераз метравой вышыні бетонавую панэлю, прыгожую, шырынёй дваццаць сантыметраў, што падзейна берапа гатэльных аднострашнага лесвіцавага праёму.

Рывок ног амаль абязрухленага ўдыхам спірту чалавека быў яшчэ значны; з-пад локця нападніка вырвалася адна з захвачаных ног. Чаравік з неразвязанымі шнуркамі надзейная крэпасць для любой нагі, Янка Купала абваліў яе, расшкматаў, вырваў нагу з абцугоў - чаравіка. Уляпіў бесчаравічана пятаю ў грудзі ненавісніку.

Чалавек страціў прытомнасць, успіртаванаю ваткаю працерлі скроні - ажывае. А тут агністы вар трапіў у рот, нос. Хрыпіць Купала, задыхаецца.

Абвялае цела інерцыйна супраціўляецца рыўкам Карнея Лапуха, ногі адпіхваюць бандыта.

Чаравік з-пад локця забойцы асунуўся нізу, беспарны сірацініць на падлозе.

Карней Лапук нарэшце, як пры нядаўніх двух трэніроўках, абхапіў тулава пад калені, пераварочвае абвялае цераз балюстраду. Спіною ў праём.

Учэплены ў белавага выфарбаваную бетон парэнчы купалавыя пальцы, звычайныя да пярэ і паперы, не вытрымліваюць рыўкі асілка, вагу ўласных рук, ног, цела.

Гукаў няма, супраціўленне знікае.

Выхаркунць крыкам хоць слова Купала не можа, сіпіць, рот, нос, горла перацяла спіртава атруць.

Не стала ў сinya-сініх вачах генія іскраў жыццёвых, знік жах. Апошнія імгненні, заўжды безбалючыя для істоты, не сваяціліся ўвачу.

Палёт. З дзесятага паверху ўніз, на пакрытую дываном ровень цагляна-драўлянай падлогі. Пры палёце прагня існавання ногі і рукі матляюцца, б'юцца аб такую ж бетон балюстрады ніжэйшых паверхаў, пакідаюць чырвоныя кроплі.

Янка Купала ляцеў у рай, як і кожны аддалы ўсе граны душы і грамы цела сваёй нацы, радні.

(Працяг у наст. нумары.)

Сцежкамі Канстанціна Вераніцына

У Гарадку ўжо колькі гадоў запар праводзіцца свята "Гарадоцкі Парнас". У вёсцы Астраўляны Гарадоцкага раёна нарадзіўся паэт Канстанцін Вераніцын, які напісаў у 1855 годзе паэму "Тарас на Парнасе", вельмі мной любімую яшчэ са школьных гадоў.

Аўтарства было ўстаноўлена ў 1973 годзе, і жыхары Гарадка вельмі ганарацца, што паэму напісаў іх зямляк: пэўна, таксама палюбілі твор яшчэ са школы.

На свята мяне запрасіў мой сябар, паэт і перакладчык з Віцебска Уладзімір Папковіч. Сказаў, што звычайна там бывае "цэлы кірмаш". І вось уранку 15 чэрвеня, як толькі ў цэнтры горада загучала музыка, я скіравалася на сустрэчу святу. Мужчыны ў скверы прыладжвалі да шчыта галаву дзика, чучалы птушак; маё грынісаўскае нутро здрыганулася, і я пасунулася далей. А далей было веселей. Прыгожыя жанчыны не субтыльнага целаскладу ў нацыянальных строях раскладлі на сталах прысмакі. Хлопцы майго веку пахаджвалі ў саламяных капелюшах і дзівосных кашулях. Лагоднымі вочкамі пазірала кардонная карова з пучком травы ў роце, вымя ёй зрабілі з гумовай пальчаткі - нічога сабе атрымалася жывёліна.

Мой сябар, кіраўнік магілёўскай суполкі ТБМ Алег Дзячкоў, даведаўшыся, што я планую паездку ў Гарадок, даручыў зайсці ў мясцовы краязнаўчы музей, каб пасля замовіць тут экскурсію падчас вандроўкі па Віцебшчыне.

Яшчэ з Магілёва я па тэлефоне распытала ў супрацоўніцы музея пра свята, пра музей, і яна, пачуўшы, што з ёй размаўляюць па-беларуску, таксама пераклучылася на родную мову. Запрасіла прыехаць абавязкова.

Дзя нашай суполкі ТБМ я вырашыла прывезці колькі фотаздымкаў, зробленых у музеі. "Здымаць можна?" - спытала я, набыўшы ўваходны квіток за 3800 рублёў. - "Дзве тысячы рублёў за кадр", - адказалі мне ветлівыя дзяўчаты на касе. Гэта быў "культурніцкі шок". У маіх мазгах хуценька спрацаваў калькулятар, які выдаў з улікам майго манеры маланкава здымаць усё, што бачу, лічбу ў 200-300 тысяч. Я панура адмовілася, палічыўшы, што правінцыйны музей, маючы фінансавы цяжкасці, усё ж грошы вырашыў рабіць з паветра.

Я накіравалася на другі паверх, дзе да мяне прыкамандзіравалі маладзенькую дзяўчыну. Я ўзрадавалася: думаю, будзе каму пытанне-другое наконт экспанатаў задаць! Але задаўшы пытанне-другое і не атрымаўшы адказу, я зразумела, што дзяўчыну прыставілі суправаджаць мяне, каб я не сцягнула часам які экспанат. Што дзяўчына і пацвердзіла: здаралася, цікаўныя наведвальнікі намерваліся пагартыць, а то і знесці музейныя кнігі.

У той час, як я задавала пытанне-другое дзяўчыне "канвайру", да мяне падышла мілая жанчына і спытала, ці не з Магілёва я, і ці не са мною яна размаўляла па тэлефоне. Ува мне ўскалыхнулася радасць нечаканай сустрэчы - гэта была Тамара Мікалаеўна, мая беларускамоўная тэлефонная суразмоўца. Яна правяла для мяне цудоўную экскурсію і нават дазволіла бясплатна паглядзець. А таксама прапанавала з'ездзіць на падрыхтаваную музеем аўтобусную экскурсію ў Лосвіда і Астраўляны - на радзіму аўтара "Тараса на Парнасе".

На цэнтральнай плошчы з традыцыйным савецкім помнікам Леніну (як жа без яго?) тым часам пачаўся ўласна сам "Гарадоцкі Парнас". У першым шэрагу перад сцэнай я заўважыла свайго любімага сябра, паэта Уладзіміра Папковіча, з яго любімым сябрам, мастаком Феліксам Гуменам. Апошнім часам гэтыя даўнія сябрукі вандруюць праз ра-

зам. Толькі і паспелі што павітацца: Папковіча запрасілі на паэтычную сустрэчу, а я з'ехала ў Лосвіда-Астраўляны. Карміць камароў, наведваць падмуркі драўлянага памешчыцкага дома ў густым лесе, лобавацца прыгажосцю возера Лосвіда.

Возера падзелена перашыйкам на малую і вялікую часткі. Перашыйк гэты быў дарогаю, якая дазваляла скараціць шлях на другі бок возера кіламетраў на дзясць. Шмат цікавых гісторыяў расказала пра возера і дарогу праз яго экскурсавод Люба. Дарога мела шырынню чатыры метры і была часам пакрыта вадою. Часта прыезджыя, не ведаючы пра існаванне падводнай дарогі праз возера, нямала здзіўляліся, убачыўшы, што хтось ідзе "по воде акі посуху". Падчас вайны па гэтай дарозе перапраўляліся нашыя танкі, што было нечаканым для немцаў.

Экскурсавод Люба нарадзілася на Магілёўшчыне, у Чэрыкаве, у той час як я, жыхарка Магілёва, нарадзілася на Віцебшчыне, у вёсцы, якая калісьці ўваходзіла ў Гарадокі раён. Вось так перакрываюцца шляхі.

Дуб у Лосвідзе велізарны, ахапіць яго можна хіба ўчатырох. Люба расказала, што існуе спосаб вызначэння ўзросту дуба: адзін ахоп роўны 150 гадам, а значыць, гэтому дубу ўжо каля шасцісот гадоў. Ну, тут мы, вядома, кінуліся абдымацца з дубам, загадваць

У Астраўлянах нас таксама чакала мемарыяльная шыльда, прысвечаная "Тарасу на Парнасе" і яе аўтару, мясцовыя жыхары з малымі дзеткамі, прыгожыя жанчыны ў беларускіх строях, сталы з пачастункамі, беларускія песні, гульні на свежым паветры, і нават камары ад нас адсталі. Дождж пачаўся якраз тады, як мы загрузіліся ў аўтобус, каб ехаць у Гарадок.

У Гарадку а трэцяй гадзіне дня ішоў дождж, людзі пад парасонамі слухалі на вуліцы Савецкай спеў удзельнікаў музычных калектываў. Уладзімір Папковіч, выступіўшы са сваімі вершамі, пэўна, з'ехаў у Віцебск. А свята працягвалася.

парафіяльнай школе, Віцебскай гімназіі і два гады ў Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі, адкуль яго адлічылі ў 1854 годзе. У 1857 паступіў у Горы-Горацкі інстытут адрозу на трэці курс і ў 1859 годзе ў ліку найлепшых студэнтаў скончыў яго са званнем агранома...

З гэтай біяграфічнай даведкі вынікае, што паэму "Тарас на Парнасе" ён напісаў якраз пасля таго, як яго адлічылі з Пецярбургскай медыка-хірургічнай акадэміі, і да таго, як паступіў вучыцца ў Горы-Горацкі інстытут. Дарма часу не губляў, як бачым.

На сайце Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна зазначаецца: "...усё гаворыць за тое, што паэма нарадзілася ўвесну 1855 года ў Гарадку і адрозу ж разышлася

нematэрыяльныя жаданні для сябе і сваіх блізкіх, прытуляцца да дрэва, каб набрацца моцы. Дуб прывык ужо, я думаю, да такіх абдымкаў.

На маленькім пранырлівым аўтобусіку, едучы да вёскі Астраўляны, мы завярнулі да возера з прыгожым, зарослым ліпамі, востравам на ім. Па старадаўняй легендзе, калісьці ў гэтых мясцінах жыў багаты памешчык. У яго была дачка Ляна, якая закахалася ў хлопца з беднай сям'і. Бацька Ляны не даў згоды на шлюб, адмовіўся зладзіць вяселле. А каб дачка забылася пра сваё каханне, выселіў яе на востраў пасярод возера. Там дзяўчына, не вытрымаўшы расстання з каханым, памерла. А мясціны гэтыя сталі называць Астраўлянамі.

Праз тыдзень, працягнуўшы вандроўку па сцежках Канстанціна Вераніцына, я наведвала Горкі, дзе вучыўся мой таленавіты зямляк, і пахадзіла калідорамі Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі - колішняга Горы-Горацкага земляробчага інстытута, дзе хадзіў студэнт Вераніцын.

А вось некалькі цікавых фактаў з біяграфіі Канстанціна Вераніцына (узятая з Вікіпедыі):

"Паходзіў з прыгонных сялянцаў памешчыкаў Бондаравых. Спачатку яго прозвішча было Васільеў. У 1851 годзе, пасля атрымання "вольнай" ад свайго пана Васіля Бондарова, ён прыпісаўся ў мяшчане і выбраў сабе прозвішча "Вераніцын". Вучыўся ў Гарадокікай

на ўсёй Беларусі. Яе папулярнасць была проста фантастычнай. Е. Раманаў здзіўляўся: "Тараса" - усё роўна як "Сон Багародзіцы" - знойдзеш ува ўсякай хаце. Письменныя шчыра пішуць яго сабе на паперку, цёмныя шчыра ішчырай вучаць яго на памяць".

За 34 гады вуснага і рукапіснага бытавання паэма згубіла імя аўтара, стала ананімнай. Пасля 1889 года вытрымала мноства выданняў, адыграўшы вялікую ролю ў нацыянальнай самаідэнтыфікацыі беларусаў, у стануленні літаратурнай мовы, у развіцці ўсёй беларускай літаратуры. Цудоўны твор дагэтуль мае нязменны поспех".

Спраўды, люблю перачытаць паэму!

Надзея Бацілава,
Магілёў.
budzma.org

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юлія Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 1.07.2013 г. у 10.00. Замова № 1421.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 4450 руб., 3 мес. - 13350 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by